

Inleiding

Op 22 maart 2016 werd België recht in het hart geraakt. Na een reeks aanslagen in onze buurlanden werd ook Brussel getroffen door zware islamistische terreur. In de nasleep van de aanslagen van 9/11 ontstond een klimaat van angst, onveiligheidsgevoelens en spanningen.² Wereldwijd kwam men tot het besef dat zelfs de grootmacht Verenigde Staten van Amerika (VS) niet opgewassen is tegen het nieuwe islamistische terrorisme. Toen leek het allemaal nog ver van ons bed. Sinds 2004 ligt ook Europa onder vuur. Voornamelijk de laatste jaren heeft Europa een vloed van aanslagen te verwerken gekregen.³ In 2017 werden 33 gefaalde, afgewende of volbrachte islamistische terreuraanslagen gerapporteerd door de lidstaten van de Europese Unie (EU), wat meer dan het dubbel is dan het voorgaande jaar (13).⁴ Hierdoor zijn 62 personen om het leven gekomen.⁵ In het bijzonder lijdt het Verenigd Koninkrijk (VK) zwaar onder het terrorisme. Bijna de helft van de aanslagen en de doden werd door hen gerapporteerd.⁶ Het gevaar voor nieuwe aanslagen in de EU blijft acuut.⁷

Aangezien terrorisme een ernstige bedreiging vormt voor de veiligheid en de waarden van onze democratische samenleving, rijst de vraag hoe we zulke aanslagen in de toekomst kunnen voorkomen. Een essentieel onderdeel in de strijd tegen terreur is het tegengaan van gewelddadige radicalisering,

---

2. W. ROSENAU, "US Counterterrorism Policy" in D. ZIMMERMAN en A. WENGER (eds.), *How States Fight Terrorism: Policy Dynamics in the West*, Michigan, Lynne Rienner Publishers, 2007, (133) 135.

3. Denk maar aan de aanslagen in onder andere Spanje (2004, 2017), Nederland (2004), Engeland (2005, 2017), Frankrijk (2014-2018), Duitsland (2016-2017) en België, meer bepaald in Luik (2011 en 2018), Brussel (2014, 2016 en 2017) en Charleroi (2016).

4. Van die 33 gefaalde, afgewende of volbrachte aanslagen zijn 10 volbracht, 12 mislukt en 11 verijdeld. Zie EUROPOL, *TE-SAT 2018*, Den Haag, Europol, 2018, 23; EUROPOL, *TE-SAT 2017*, Den Haag, Europol, 2017, 22.

5. EUROPOL, *TE-SAT 2018*, Den Haag, Europol, 2018, 23.

6. *Ibid.*, 23 en 54.

7. *Ibid.*, 25.

die mogelijk uitmondt in terrorisme. Internationaal is men ervan overtuigd dat een effectieve preventieve aanpak in de eerste plaats lokaal nodig is. Het radicaliseringsproces ontplooit zich immers op het microniveau en daarom zijn eerstelijns werkers het best geplaatst om gewelddadige radicalisering zo vroeg mogelijk te detecteren, te signaleren en dus te helpen voorkomen. Sociaal werkers, politionele en justitiële actoren zijn belangrijke partners die intens zouden moeten samenwerken. Een effectieve en efficiënte informatie-uitwisseling tussen hen is onontbeerlijk. Sociaal werkers zijn echter onderhevig aan een geheimhoudingsplicht en mogen in principe geen vertrouwelijke informatie delen met politie en justitie. Daarom wordt de geheimhoudingsplicht in vraag gesteld. Heel wat beleidsmakers en auteurs zijn van mening dat sociaal werkers zich al te vaak verschuilen achter hun zwijgplicht. Ook volgens Vlaams minister HOMANS “*stopt de privacy waar de veiligheid in het gedrang komt*” en moet het Belgische beroepsgeheim in het geval van radicalisering worden opgeheven zoals in het VK.⁸ Kamerlid VAN PEEL trachtte met de ‘problematiek’ van het beroepsgeheim komaf te maken en installeerde een meldplicht voor personeelsleden van sociale zekerheidsinstellingen wanneer zij over informatie beschikken die ernstige aanwijzingen kunnen uitmaken van (potentiële) terreurmisdrijven bij hun cliënten.⁹ Volgens haar kan het immers niet de bedoeling zijn dat een terrorist meer beschermd wordt dan de eigen burgers.¹⁰ Vervolgens heeft Kamerlid TERWINGEN gezorgd voor een bijkomende uitzondering op het beroepsgeheim in het kader van een multidisciplinair casusoverleg, waardoor onder andere radicalisering kan worden aangepakt.¹¹ Het is dus wel duidelijk dat de geheimhoudingsplicht steeds meer wordt uitgehold ten voordele van de strijd tegen terrorisme en zelfs radicalisering.

Het opzet van dit onderzoek is een duidelijk beeld te schetsen van de manier waarop sociaal werkers vertrouwelijke informatie omtrent gewelddadige radicalisering kunnen of moeten delen met politie en justitie in België en in Engeland. Zo zal worden nagegaan onder welke voorwaarden vertrouwelijke

8. J. VAN HORENBEEK, “Verenigd tegen radicalisme. Homans en Crevits willen jongeren beter in de gaten houden”, *De Morgen* 2015, 1; X, “Homans bespreekt radicalisering in Londen”, *De Morgen* 2016.

9. Art. 46bis/1, §3 Sv.; Art. 2, §3 wet 17 mei 2017 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering om de strijd tegen het terrorisme te bevorderen, *BS* 3 juli 2017.

10. V. VAN PEEL, “Sorry, beroepsgeheim”, *De Standaard* 2017; V. VAN PEEL, *Terreur moet je aangeven, beroepsgeheim of niet*, 2017, via www.n-va.be.

11. Art. 458ter, §1 Sw.

informatie kan of moet worden gedeeld en welke procedures – in het kader van multidisciplinaire overlegfora – hierbij moeten worden gevolgd. Een functionele rechtsvergelijkende methode laat toe om naar aanleiding van een onderzoek naar het Engelse beleid en recht de eigen rechtsmiddelen in vraag te stellen en aanbevelingen te formuleren voor de Belgische beleidsmakers.

Dit onderzoek bestaat uit vijf delen. Het eerste deel omvat de fenomeenanalyse. Hoofdstuk één behandelt de preventieve aanpak van islamistische gewelddadige radicalisering. Het tweede hoofdstuk gaat vervolgens in op de geheimhoudingsplicht van sociaal werkers. In het derde hoofdstuk wordt de link gemaakt tussen de geheimhoudingsplicht en de strijd tegen gewelddadige radicalisering. Het tweede deel omvat de kernproblematiek met de doelstellingen en de onderzoeksvragen die voorop staan in dit onderzoek. In het derde deel wordt het methodologisch kader geschetst, waarbij de argumentatie voor de functionele rechtsvergelijking, de landenkeuze, de gehanteerde bronnen en de kwaliteit van het onderzoek aan bod komen. Het vierde deel behelst de eigenlijke rechtsvergelijking tussen België en Engeland. Het eerste hoofdstuk vergelijkt de geheimhoudingsplicht van sociaal werkers. Het tweede hoofdstuk gaat in op de voorwaarden tot informatie-uitwisseling, namelijk in welke gevallen sociaal werkers een spreekrecht of -plicht hebben in het kader van gewelddadige radicalisering. In het derde hoofdstuk worden de procedures onderzocht om vertrouwelijke informatie uit te wisselen binnen multidisciplinaire overlegfora ter preventie van (gewelddadige) radicalisering. Het vijfde en laatste deel betreft een algemene conclusie, die resulteert in enkele aanbevelingen.